

Висновки. Ринок меду у 2000—2008 рр. характеризується поступовим нарощуванням обсягів загальної пропозиції. Загальний попит на мед, незважаючи на річні коливання, має тенденцію до зростання. Його основу становить внутрішній попит, у якому домінують обсяги внутрішньогалузевого та продовольчого споживання. Доля експорту в ньому підвищилася від 0,3% в 2000 р. до 2,7% у 2008 р., досягнувши максимуму в 2006 р. (8,9%). Основна маса меду надходить на ринок від господарств населення; їх частка в загальному обсязі пропозиції знаходиться в межах 93,2—98,1%. Внутрішній попит на мед, коливаючись по роках, поступово зростає; його питома вага в загальному попиті перебуває в межах 91,1—99,7%. Цей показник певною мірою залежить від обсягів експорту та кількості перехідних запасів продукту. Підвищення доходів споживачів, розвиток інфляційних процесів, подорожчання ресурсів і послуг зумовлюють помітне зростання цін на мед. Ця тенденція збережеться і в найближчі роки, проявляючись у річному прирості цін до 10%. Однак в окремі періоди порівнюваних років цілком можливе деяке зниження роздрібних цін (наприклад, у червні-грудні 2006 р. відносно цих же місяців 2005 р). Структура збуту меду агроформуваннями в останні роки помітно змінилася, характеризуючись зменшенням питомої ваги обсягів продажу населенню, певною стабілізацією долі продажу його на ринку та збільшенням питомої ваги реалізованих обсягів пайовикам та за іншими каналами. Основні обсяги роздрібної торгівлі медом у торговельній мережі та на міських ринках формуються переважно під впливом надходжень продукції від господарств населення. Для підготовки бджолярів необхідно збільшити прийом на навчання в однорічних школах бджільництва, зміцнивши їхню матеріальну і лабораторну базу. Також необхідно відновити підготовку бджолярів-механізаторів в училищах аграрного профілю в системі професійної освіти.[3]

Література

1. Каложний Е.М. Про лікувальні властивості пилку та бджолиного обніжжя// Український пасічник – 2008-№7.-С.27-28
2. Нестеренко Н.О. Мед – лікар від природи//Український пасічник – 2008-№12.-С.39-40
3. Шатко О.В. Особливості формування ринку українського меду//Пропозиція – 2008-№8.-С.2-5

ДОХОДНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зазанська С.В.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Чорнопищук Т.І.

Розкрито значення і важливість питання формування доходів сільськогосподарських підприємств в сучасних кризових умовах ринку. А також висвітлено основні проблеми, пов'язані із забезпеченням доходності аграрних підприємств

Постановка проблеми. Сільськогосподарська продукція є основою як ресурсного забезпечення переробних галузей АПК, промисловості, так і продовольчого забезпечення населення. Розвиток сільськогосподарських підприємств, забезпечуючи зростання обсягів виробництва продукції, повинен супроводжуватися підвищенням їх доходності (прибутковості) як необхідної умови відшкодування матеріальних і фінансових витрат та забезпечення необхідних нагромаджень для подальшого прискореного розвитку і вдосконалення виробництва. Адже лише за умови, коли сільський господар впевнений у відшкодуванні здійснених витрат, отриманні достатніх для відтворення активів доходів, він прагне виробляти товар. Тому наукове опрацювання питання формування та напрямів використання доходів у аграрному підприємстві в сучасних умовах є надзвичайно актуальним для більшості господарств як Вінницької області, так і України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем забезпечення доходності аграрних підприємств відображаються у працях В.Амбросова, В.П. Горьового, М.Я. Дем'яненка, І.Г. Кириленка, О. Могильного, П.Т. Саблука, В.В.Юрчишина та інших. Проте, аналіз економічної літератури та діяльності підприємств свідчить, що проблема ще не знайшла достатнього теоретичного обґрунтування та практичного вирішення.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що з 1999 року, в Україні постійно нарощуються обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, процес відтворення в сільському господарстві України має виражений звужений характер. У новоствореній вартості в економіці країни постійно зменшується частка сільського господарства: в 2001 р. вона дорівнювала 16,3%, 2002 - 14,6, 2003 - 12,1, 2004 - 12,0, 2005 - 10,4, а в 2006 р. - всього 8,7% [1, с.69]. Основну масу доходу сільськогосподарські підприємства отримують від реалізації зерна, соняшнику, сої та ріпаку (рис. 1) [2, с.104].

Протягом 2008 р. спостерігаються певні позитивні тенденції. За цей рік зросли обсяги виробництва валової продукції сільського господарства в порівнянні з 2007 роком, приріст яких становив 17,5 відсотка. Валова продукція галузі рослинництва зросла на 30,5%, тваринництва - на 1 відсоток [3, с.3].

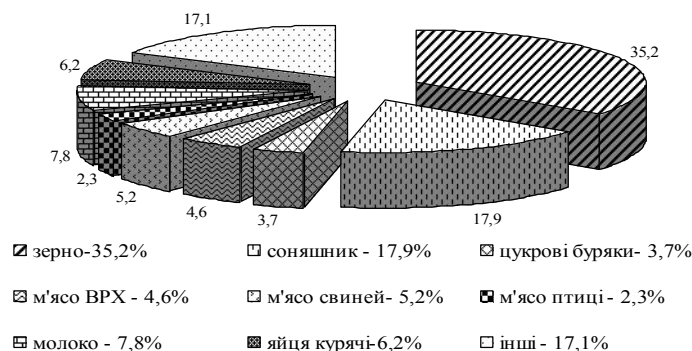

Рис. 1. Структура чистого доходу від реалізації продукції підприємствами України у 2007 р.

Однак економічні показники сільськогосподарської діяльності не мотивують сільськогосподарських товаровиробників до розвитку цього виду бізнесу. Навпаки, як свідчать дані табл. 1., спостерігається неадекватний збільшенню обсягів виробництва рівень прибутковості в сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 1

Прибутковість сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах України, [4, с.3]

Показники	1999р.	2005р.	2007р.	2008р.*
Прибуток від реалізації продукції – всього, млрд. грн.	- 2,5	2,4	6,9	1,7
у т. ч. рослинництва	0,4	0,9	6,3	1,0
тваринництва	- 2,9	1,5	0,6	0,7
Рівень рентабельності сільськогосподарської продукції,%	- 22,1	13,1	25,5	2,5
у т. ч. рослинництва	8,0	7,9	37,3	3,5
тваринництва	- 46,6	21,4	5,7	1,8

* попередні дані

У 2008р. рентабельність сільськогосподарського виробництва не підвищилася, як очікувалося, а за попередніми даними зменшилася порівняно з 2007р. на 23 відсоткових пункти і становила близько 2,5%. Відповідно ефективність сучасної аграрної політики залишається низькою. Досить нагадати, що виробництво валової продукції в 2007 р. зменшилося проти 1990 р. майже на 41%, у тому числі рослинництва - на 27 і тваринництва - на 53%. [5, с.4].

Роль доходів у діяльності підприємств є значною. Адже будучи кінцевими.

результатами роботи підприємства вони займають важливе місце у процесі кругообігу коштів та системі показників, що використовуються для оцінювання економічної ефективності його роботи поряд з фондівдачею, собівартістю та рентабельністю. А доходи, що формують прибутки підприємства, створюють економічні умови для нового циклу виробництва і реалізації продукції, вдосконалення та розширення власного господарства, збільшення власного капіталу. Таким чином доходи, що формують прибутки підприємства, створюють економічні умови для нового циклу виробництва і реалізації продукції, вдосконалення та розширення власного господарства, збільшення власного капіталу. Крім того, низький рівень доходності сільськогосподарсько-го виробництва характеризується потужним соціальним аспектом. Гірші, порівняно з міськими, соціальні умови та неможливість їх поліпшення, можуть бути компенсовані лише вищими доходами. Відсутність доходів у галузі робить її безперспективною для зайнятих у ній.

Відповідно, дохідність сільськогосподарського виробництва – це не лише показник ефективності або неефективності одного з напрямів підприємництва. Дохідність сільськогосподарського виробництва – це елемент взаємозв'язку цілого пласта суспільних відносин, які стоять вище ніж просте забезпечення більшої прибутковості для окремого індивіда, підприємства чи галузі.

Основна діяльність сільськогосподарського підприємства пов'язана з виробництвом та збутом продукції (надання послуг, виконання робіт) і має забезпечувати отримання доходів, достатніх для відшкодування витрат виробництва та обігу і отримання певного прибутку. Процес виробництва у підприємстві завершується доведенням продукції до споживача. Реалізація продукції - це кінцева стадія кругообігу коштів підприємства, яка є його важливим показником. Розмір доходу (виручки) від реалізації продукції, за інших однакових умов, залежить, насамперед, від кількості, асортименту і якості продукції, що підлягає реалізації та рівня реалізаційних цін.

Обсяг (кількість) реалізованої продукції прямо впливає на величину виручки, а сама кількість реалізованої продукції залежить від обсягу виробництва товарної продукції і зміни величини перехідних залишків нереалізованої продукції на початок і кінець року. Асортимент реалізованої продукції справляє двоякий вплив на величину виручки. Зростання в загальному обсязі реалізованої продукції питомої ваги з більш високою ціною збільшує величину виручки, і навпаки. Прямий вплив на розмір виручки справляє й рівень відпускних цін. У свою чергу, на рівень цін впливають якість і споживчі властивості, строки реалізації продукції, попит і пропозиція на ринку. Відповідно розмір доходу підприємства визначається як внутрішніми,

так і зовнішніми факторами.

Одним із проблемних факторів доходності сільськогосподарських підприємств є недостатній рівень концентрації виробництва у великій частині сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. Оскільки в ході реформи в Україні розвивалися нові організаційно-правові форми підприємств ринкового типу, а також фермерство і особисті селянські господарства. Відповідно здійснено перерозподіл землі між сільськогосподарськими підприємствами і господарствами населення. Однак при відсутності виробничої і соціальної інфраструктури малі за розмірами господарства є неконкурентоздатними. Забезпечення належного рівня доходності сільськогосподарських підприємств передбачає, насамперед, оптимізації розмірів господарств та формування галузевих об'єднань у аграрному секторі.

Масштаби та напрями розвитку аграрного виробництва, його конкуренто-здатність визначає матеріально-технічна база, особливо її активна частина. Низький рівень технічної оснащеності сільськогосподарських підприємств є однією з вагомих причин низької їх доходності, оскільки це обмежує застосування у сільському господарстві інтенсивних технологій виробництва продукції, стримує перехід до ресурсозберігаючих технологій. Вирішенню цих проблем має сприяти активізація інвестиційної діяльності підприємств, вдосконалення їх амортизаційної політики та формування виваженої державної технічної політики.

Вагомим фактором, що відображається на доходності сільськогосподарських підприємств є низький рівень родючості ґрунтів. Вирішення цієї проблеми передбачає посилення мотивації ефективного використання земель та вдосконалення земельних відносин на основі визнання землі капіталом та включення її вартості в економічний оборот. Використання землі як засобу виробництва в сільському господарстві передбачає посилення системи контролю за її родючістю.

Тривалою проблемою у сільськогосподарських підприємствах є низький рівень мотивації праці. Вдосконалення організації оплати праці у сільському господарстві має супроводжуватися удосконаленням механізму розподілу доданої вартості між галузями народного господарства.

Підвищення доходності аграрних підприємств передбачає вирішення проблеми доступу виробника до ринків збуту та стабілізації кон'юнктури ринку. Нині національна ринкова інфраструктура знаходиться на стадії становлення, відповідно не досягнуто її кінцевої мети – формування цивілізованого посередника між безпосереднім виробником продукції і споживачем. Вирішення вказаної проблеми передбачає розширення мережі ринкової інфраструктури та вдосконалення механізму її функціонування.

Нині аграрна галузь неспроможна ефективно функціонувати як високодоходне виробництво без підтримки держави, а рівень економічного інтересу товаровиробників низький. Про це свідчать низькі ціни попиту, відсутність забезпечення сільськогосподарським виробникам доходів на рівні встановленої ціни пропозиції. Одночасно монополісти промислових і переробних галузей продовжують реалізувати політику зростання власних прибутків за рахунок перерозподілу вартостей. Недостатня купівельна спроможність вітчизняних споживачів залишає ціни на сільськогосподарську продукцію низькими. Розв'язання цього питання, на думку П.Т.Саблука, потребує переходу до формування доходності галузі на основі методології ціни виробництва і норми прибутку на авансований капітал [6, с.25]. Норма прибутку на аграрний капітал має бути на рівні середньому по економіці.

Вирішення проблеми доходності в аграрному виробництві передбачає запровадження пільгового оподаткування, розвиток страхової і кредитної системи, вдосконалення чинної нормативно-правової бази. На державному рівні мають виконуватися середньострокові та довгострокові програми субсидування аграрного сектору, які б передбачали розв'язання першочергових проблем сільськогосподарського виробництва та соціальної сфери.

Висновки. Питання забезпеченості доходності підприємств у аграрному секторі економіки є складними та багатограними. Підвищення доходності сільськогосподарських підприємств на основі поліпшення ресурсного забезпечення галузі обмежується низькою платоспроможністю суб'єктів господарювання, недосконалістю ринкових важелів господарювання. Вирішення цих проблем передбачає виваженої державної аграрної політики.

Література

1. Амбросов В. Ефективність використання факторів розширеного відтворення в аграрному секторі // Економіка України. – 2009. - № 1. – с.67-73.
2. Горьовий В.П., Срібнюк М.С. Ринкові тенденції аграрного виробництва в Україні // Економіка АПК. – 2008. - № 11. – с.101 – 106.
3. Аналізуємо зроблене/Аграрний тиждень № 2 від 26.01.09. с.3-4.
4. Мельник Ю.Ф., Саблук П.Т. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку// Економіка АПК. – 2009. - № 1. – с.3-15
5. Саблук П.Т. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України// Економіка України. – 2008. - № 12. – с.4-19.
6. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення доходності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період// Економіка АПК. – 2008. - № 4. – с. 19-37.